

ዕጫ ኤርትራውያን ንደላዪ ሰላም ማሕበረ-ሰብ ዓለም ሰብአዊ መቐዘፍቲ፣ ንህግደፍ ግን መዘናግዲዮ።

ኣብ ዓለምና ኣብ ጥንቲ ይኹን ሎሚ ኣንጻር ህዝብታቶም ዝተሰለዎሩ መራሕቲ ኣይነበሩን ኣይተራእዩን ክበሃል ኣይከኣልን። ኣንጻር ህዝብታቶም ደው ዝበሉ መራሕቲ ነይሮምን ኣለውንዮም። ካብዞም ጥንታውያን ሓደ ንጉስ ነገስታት ኒሮ ዝበሃል ነበረ። ንጉስ ነገስታት ኒሮ ዝፋን ዝደፍኡሉ ዘመን ኣብ ግዜ ንግስነት ሮማ ነበረ። ንጉስ ነገስታት ኒሮ ጥዑይ ኣእምሮ ዘይተዓደለ ነበረ። ንሱ ብህዝቢ ሮማን ንሳ እትገዝኦም ዝነበረት ህዝብታትን ሓደ ኣዝዩ ዝፍለጠሉ ባህሪ ነይርዎ። ዝሓለፎ ቀበጥ በጥ በሃሊዮ። እቲ ቀበጥ በጥ ከኣ ጥራሕ ረኣዩኒ ስምዑኒ ዘይኮነ፡ ጭካኒ ዝመልኦ ኢ-ሰብአዊ ኣረኣእያ ዝነበሮ ምጃኑዮ። ኒሮ ብህይወት ደቂ-ሰባት ይዘናጋዕ ምንባሩዮ።

ኣብቲ ኣብ ሮማ ቕንትራል ተደኩኑ ዝርከብ ሰፊሕ ሜዳ ኮሊሴይም ግጥም ባራዩን ኣናብስን፡ ግጥም ጊሎትን ኣናብርን ዘኸትሎ ዝነበረ ደማዊ ሳዕቤን ክዕዘብ ተደጋጋሚ ኮይኑ ምስተሰላቸወ ካልእ ብልሓትዮ ምሂዙ። እቲ ዝመረጸ ብልሓት ከኣ ዝኸፈኦ ኣረሜንነትዮ። ንጉስ ነገስታት ኒሮ ንሮማን ነበርታን ብሓዊ ከቃጽሎም ወሲኑ። ብተግባር ከኣ ፈጸም። እዚ ናይ ዊንታ ወይ ቃሕታ ተዋስኦ ዝመስል ውሳኔ ኣብ ተግባር እናተፈጸመ እንከሎ ድማ፡ ኣብ በሪኽ ቦታ ወይ ናሓሲ ናይ ቤተ-መንግስቲ ወጺኡ፡ ኣብ ወርቂ መንበር ተኸድጩ ማስኒቆ (ጨራ ዋጣ) ሒዞ ንሕንቁቕ ባህርያቱ ከምዚ ክብል ኣስቆንቆነ።

ንደዲ ሮማ ሕረሪ

መንፈሰይ ክህደስ ልበይ ክረዊ

ቃል-ቃል በሊ ምስ ነበርትኺ

እወ መንፈሰይ ክሕደስ ናብ ሓሙኸሽቲ ተቐይርኪ ያና ኩኒ ...

ዝኸበርኩም ኣሕዋትን ኣሓትን እዚ ፍጻሜዚ ኣብ ሓቀኛ ታሪኽ ዝተመርኮሰ ኮይኑ መቐዘፍቲዮ። ንዕንወት፣ ምብስባስ፣ ምሕዛን፣ ምቕዛም፣ ሙማት ብልክዕ ገይሩ ዝገልጸ እዚ መቐዘፍቲ ዝብል ቃልዮ። ታሪኽ ከም ኣካዳሚያዊ ኣስተምህሮታቱ ብዛዕባ ሳይንስን ቴክኖሎጂን ጥራሕ ዘይኮነ፡ ብዛዕባ ኣብ በብመድረኹ ወይ ዘመኑ ዝኸሰቱ ዓመጸትን ግህስታትንውን ገለ ናቱ ኣወንታዊ ታሪኽ ይገድፍዮ። እንታይ ክብል ደልዮዮ ዓለምና ብናይ ንጉስ ነገስታት ኒሮ ቀበጥበጥ ወይ ዕብዳን ከም ዘይሓለፈሉ፡ ካልኣት መራሕቲ ኢና በሃልቲ ናይ ፖለቲካ ዕቡዳት፡ ኣብ በበይኑ መዋእላት ከምዘተኣናገደት ንምዝካርዮ። ኣብ ዕድሜና ወይ ዕምርና ዘይከም ናይ ሎሚ ፖፖዶክ ወዱ ቤይቢ ዶክ (ሪፖብሊክ ሀይቲ)፣ ፖልፖት ካምቦዲያ፣ ዣን ቤዴል ቦካሳ (ሪፖብሊክ ማእከላይ ኣፍሪቃ) ከም ኣብነት ንምጥቃስ ይከኣል። እዚኣቶም ኩሎም ኣብ ቅድሚ ስቅያት ህዝብታቶም ብሓጎስ ዘይሞም፡ ዘሚሮምዮም። እወ ነቲ መቐዘፍቲ ቅቡል ብምግባር።

ሕጂ እቲ ንዓይ ዘዛርበኒ ዘሎሰ፡ እዛ ኤርትራ ትበሃል ሃገሪ፡ ኩለንተነኣ ናብ ናይ ሓደ ሰብ ውልቀ ንብረት ተቐይራ ምህላውዮ። እቲ ውልቀ ሰብ ከኣ ካብቶም ኣብ ላዕሊ ዝጠቐስክዎም ሕሱራት መራሕቲ ዘይፍለ ምጃኑዮ። ክፋኣተ ግብሪ ተንኮሉ፡ ቀበጥ በጥ ምባሉ፡ ብህይወት ዜጋታት ምጥላዕ ካብቶም ዝቐደሙ ናይ ባህሪ መስልቱ ዝተፈልየ ይገብሮ። ኣብ ኤርትራ ንሱ ብዝተኸተሎን ዝኸተሎ ዘሎን መቐዘፍቲ ዜጋታት ምስሓቕ፡ ሳዕሪሩ ኣሎ። ኮሚዲ ናይ ምዝንጋዕ ምስሓቕ፡ ደስደስ ተውህቦ ዘለዎም ሰባት ዘቐርብዎ መዘናግዲዮ። ህግደፍን ህግደፍውያንን ከኣ ብስቅያትን ሞትን ዜጋታቶም ይስሕቁ ይፍስሁ።

መዓስ ስለምንታይ፡ ብኸመይ ትዘናጋዕ ትስሕቕ ናቱ ባህላውን ሕጋውን ደረታት ኣለዎ። ኮሚዲ ኣብ እዋን ሓዘን ወይ መቐዘፍቲ ክቐርብ ብዝኸነ መዕቀኒ ክቡል ኣይኮነን። ኣብ እንዳ ህግደፍ ግን ካብ ሰብአዊ ሕልና

ዝፈለለ ኣረኣኢ ነጊሱ ስለ ዘሎ እቲ መቐዘፍትን ምዝንጋዕን ብማዕሪ ክኸዱ ይረኣዩ። ንኣብነት እቲ ክብረት ሰብኣዊ መሰል ዝበሃል፡ ኣብ ልዕሊ ዝኾነ ሰብ ክንጸባረቕ ዘለዎ ሰብኣዊ ሓልዮት ተረሲዑ፡ ኤርትራውያን ኣብ ምድረ ቦዳ ሰሃራ፣ ሲናይ፣ ባሕሪ ሜዲትራኒያን፣ ሊብያ፣ ኣካላቶም ክውሰድ፡ ከም ከብቲ ክሸየጡ፡ ክሞቱ እንከለው፡ ኣብ ክንዲ ዝሓዘን ብኣንጻሩ፡ ሙዚቃዊ ድራማ ወዲቡ ኣለው ዝበሃሉ ስነ-ጥበባውያን መዲቡ ስማውያን ሚኒስትራትን ጀነራላትን ኣሳቲፉ ኣብ ቦሎኛ ኢጣልያ ተሓንበለ ክብልዩ ተራእዩ። እዚ ካብ መስመር ሰብኣዊ ፍጥረትን ክብረትን ዝወጽኦዩ። ኣብ ሱዳን ሊብያ እስራኤል ዝርከቡ ኤርትራውያን ክዋረዱ እንከለው ሰሚዑ ከምዘይሰምዑ፡ ርእዩ ከምዘይረኣዩ ክኸውን ምምራጹ መርኣያ ጸረ-ህዝብነቱ ፋሉልነቱዩ። ካልእ ምክንያት ወይ ስም ክወሃቦ ዝከኣል ኣይኮነን።

ዝገርም ነገርዩ ነቲ ኣብ ኤርትራውያን ዝተፈጸመ ዘስካሕክሕ ገበናዊ ተግባራት፡ ካብ በዓል ብጽእ ዎቅዱስ ርእስ ሊቃነ ጳጳሳት ፍራንሲስኮስ ጀሚርካ ክሳብ ተመሃሮ ቀዳማይ ደረጃ ኣብ ዝተፈላለያ ሃገራትን ከተማታትን ኤውሮጳ ንመሳኪን ግዳያት ኤርትራ ዘለዎም ሓዘን ገሊጸም። መሪር ሰብኣዊ ምድንጋጽ ኣርእዮም። ነቢያም። ገለ ድማ ኣብቲ ኩምራ ሬሳ ግዳያት ዘለዎ ቦታ ከይደም ዕታር ዕንበባ ኣቐማጣም። ውድብ ሕቡራት ሃገራትን ካልኣት ተሰማዕነት ዘለዎም መንግስታትን ውዳቤታትን ቅድም ቀዳድም ንድሕነት ህይወት ስደተኛታት ደው ክብሉ ጸዊዮም። እቲ ኣብ ኤርትራውያን ዝፍጸም ኢ-ሰብኣዊ ተግባርን ዘጋጥም ጃምላዊ ህልቂትን ሓደ ክልተ ሰለስተ መዓልቲ ጥራሕ ዘይኮነ ቀጸሊ ክንሱ፡ ህግደፍ ብኡ መጠን ኣብ ልዕሊ ሰብኣዊ ክብረትን ዜግነታዊ ግዴታን ዘለዎ ሓላፍነት ንጎኒ ብምግዳፍ ብቐጸሊ ካብ መስመር ሰብኣዊነት ዝረሓቐ ፖለቲካዊ ዕብዳኑ ብግህዶ ክገልጽ ጸኒሑ ኣሎ።

ወራሲ ባህሪ ናይ ንጉስ ነገስታት ኒሮ ዝኾነ ኤርትራዊ ማሕበራዊ መበቆል ዘለዎ ስርዓት ህግደፍ፡ ኣብ ጉኒ ክሙራ ሬሳ ግዳያት ዘለዎ ሃገር ከይዱ ምስዕሳዕ ከይኣክል፡ ነቲ ብማዕከናት ዜና ብዛዕባ ኣተሃላልዋ ኤርትራውያን ኣመልኪቱ ዝቃላሕ ዜና ሓሶትዩ ጸለመዩ ዝብል መልሲ ክህበሉ ይስማዕ። ዝተጣሕሰ ሰብኣዊ መሰል የለን። ዝበጽሖ መቐዘፍቲ የለን ብዝብል ይከራኸረሉ። ብካልእ መልክዑ ከኣ፡ ያኢ ሆታን ዕልልታን ፖለቲካዊ ኣይደሎጂ ኮይኑ፡ ዘይምኽኑይ ምክንያታት እናቐረበ፡ ነቲ መቐዘፍቲ ናይ ዜጋታት ብሳዕሳዒት ከፋንዎ ይረኣ። ሓኪም ዝኣዘዘሉ መድሓኒት ኣክታቲሉ ከም ዝወሰድ ሕሙም ነቲ ብሰንኩ ዘጋጠመ መቐዘፍቲ ብቐጸሊ ብንይላን ዳንኬራን ይቐበሎን የፋንዎን ኣሎ።

ጠላም መላኺ ኢሳያስ ኣፈወርቂ ከም ንጉስ ነገስታት ኒሮ ጭራ ዋጣ ድዩ ክራር ምልምማድ ኣየድሊዮንዩ። ቡቲ ዝመጽኣሉ ናይ ደም ታሪኽ ዝፍለጥ ጉዕዞ፡ ብኣምሳያኡ ዝቐረጸም ስነ-ጥበባዊታትን መጋበርያታትን ስለ ዘለውዎ ቃሉ እንተደለየ ብወግዒ እንተዘይደለየ ብታሕቲ ታሕቲ ክህብ ጸገም የብሉን። እቶም መጋበርያታቱ ኣብ ዙርያኡ ዘለው ስነ-ጥበባዊታትን ብዛዕባ ሞያዊ ጥብቅናን ምብትታንን ህልቂትን ኤርትራውያን ዝኾነ ተገዳስነት ኣይርእዩን። ንበረልና ንበር ጥራሕ ወደሳ ንውልቀ መላኺ።

ታሪኽ ፍሳሃዬ

ብሓልዮት ደሞክራሲያዊ ግንባር ሓድነት ኤርትራ ዝፍኖ፡ ድምጺ ሰላምን ደሞክራሲን ኤርትራ፡ 04-12-2017